

Sygn. akt I Ca 329/16

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2017 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Iwona Podwójniak

Sędziowie: SSO Joanna Składowska

SSR Robert Pabin (delegowany)

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2017 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy ze skargi S. M. i W. K. (1)

z udziałem Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne-Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P., B. B., M. M. (1), M. M. (2), G. Ł., J. Ł., W. Ł., K. Ł., I. Z., G. P., J. W. i W. K. (2)

o wznowienie postępowania w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 Sądu Rejonowego w Łasku

na skutek apelacji skarżących S. M. i W. K. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 18 kwietnia 2016 roku sygn. akt I Ns 340/15

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w całości i nadać mu następujące brzmienie:

„1. zmienić postanowienie Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie Ns 910/00 w ten tylko sposób, że oddalić wniosek o zasiedzenie części działki (...) oznaczonej aktualnie na mapie z projektem podziału sporządzonej w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowanej przez Starostę (...) za numerem P. (...) (...) jako działka (...) o powierzchni 14,9803 ha oraz oddalić wniosek o zasiedzenie części działki (...) oznaczonej aktualnie na mapie z projektem podziału sporządzonej w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowanej przez Starostę (...) za numerem P. (...) (...) jako działka (...) o powierzchni 16,1165 ha;

2. zmienić postanowienie Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie Ns 908/00 w ten sposób, że oddalić wniosek o zasiedzenie części działki (...) oznaczonej aktualnie na mapie z projektem podziału sporządzonej w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowanej przez Starostę (...) za numerem P. (...) (...) jako działka (...) o powierzchni 11,4233 ha;

3. stwierdzić, że opisane wyżej mapy z projektem podziału działek (...) sporządzone w dniu 25 stycznia 2017 roku przez geodetę B. Z. zaewidencjonowane w dniu 20 lutego 2017 roku przez Starostę (...) za numerem (...) stanowią integralną część niniejszego orzeczenia;

4. zasądzić od uczestnika postępowania Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne-Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P. solidarnie na rzecz skarżących S. M. i W. K. (1) kwotę 5 800,00 (pięć tysięcy osiemset) złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania”;

II. zasądzić od uczestnika postępowania Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne-Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P. solidarnie na rzecz skarżących S. M. i W. K. (1) kwotę 3 800,00 (trzy tysiące osiemset) złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję;

III. pobrać od uczestnika postępowania Skarbu Państwa-Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe-Nadleśnictwo P. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Sieradzu kwotę 10 686,02 (dziesięć tysięcy sześćset osiemdziesiąt sześć 2/100) zł z tytułu zwrotu wyłożonych tymczasowo wydatków.

Sygn. akt I Ca 329/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy w Łasku oddalił skargi o wznowienie postępowania w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 tego Sądu.

Rozstrzygnięcie zapadło po następujących ustaleniach i wnioskach.

Postanowieniem z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie I Ns 908/00 Sąd Rejonowy w Łasku stwierdził, że Skarb Państwa-Lasy Państwowe Nadleśnictwo P. nabył z dniem 1 października 1977 roku przez zasiedzenie prawo własności nieruchomości leśnej położonej w obrębie ewidencyjnym W. gmina P. oznaczonej m.in. jako działka nr (...).

Postanowieniem z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie Ns 910/00 Sąd Rejonowy w Łasku stwierdził, że Skarb Państwa-Lasy Państwowe Nadleśnictwo P. nabył z dniem 1 stycznia 1985 roku przez zasiedzenie prawo własności nieruchomości leśnej położonej w obrębie ewidencyjnym L. gmina P. oznaczonej m.in. jako działka nr (...).

Działka posiadająca aktualnie w ewidencji gruntów nr (...) położona w miejscowości W. gmina P. odpowiada działce nr (...) wymienionej w postanowieniu Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 9 marca 2001 roku wydanym w sprawie I Ns 908/00 i z drobnymi różnicami przebiegu granic odpowiada działce ujawnionej na planie z roku 1938 w Rep. hip. Nr (...) przechowywanym w Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych w P.. Działki posiadające aktualnie w ewidencji gruntów nr(...) położone w obrębie nr (...) L. gmina P. odpowiadają działkom nr (...) wymienionym w postanowieniu Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku wydanym w sprawie Ns 910/00 a ich część odpowiada działce ujawnionej na planie z roku 1938 w Rep. hip. nr (...).

Grunty objęte Rep. hip. nr (...) stanowiły własność nieżyjących obecnie J. M. i A. Ł.. Spadkobiercami J. M. są uczestnicy postępowania: B. B., S. M., M. M. (1) i M. M. (2). Spadkobiercami A. Ł. są: G. Ł., W. M., W. K. (2), J. Ł., K. Ł., W. Ł., I. Z., G. P. i J. W..

Działka o obecnym numerze (...) położona w obrębie W. gmina P. i działki o obecnych numerach (...) położone w obrębie L. gmina P. są w samoistnym nieprzerwanym posiadaniu Skarbu Państwa-Lasów Państwowych Nadleśnictwa P. co najmniej od dnia 1 października 1947 roku, ponieważ taką datę nosi mapa drzewostanowa, na której uwzględniono lasy będące w posiadaniu Skarbu Państwa-Nadleśnictwa P.. Po dniu 1 października 1947 roku do dnia orzekania w niniejszej sprawie Skarb Państwa uważał się za właściciela przedmiotowych działek. Prowadził na nich samodzielnie gospodarkę leśną.

Niektórzy uczestnicy postępowania zwracali się do Lasów Państwowych o zwrot działek objętych Rep. hip. nr 908. Lasy Państwowe odmówiły zwrotu nieruchomości powołując się na to, że nabyły przedmiotowe działki w drodze zasiedzenia.

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd nie wziął pod uwagę protokołu zdawczo-odbiorczego z dnia 13 sierpnia 1946 roku i protokołu jednostronnego przejęcia obszarów leśnych z dnia 12 kwietnia 1946 roku, ponieważ z treści wymienionych protokołów nie wynika, że dotyczą one przedmiotowych działek.

Mając powyższe na uwadze, sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 524 § 2 k.p.c. zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonym prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie narusza jego prawa. Postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie I Ns 910/00 w części dotyczącej działek nr (...) i z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie I Ns 908/00 w części dotyczącej działki nr (...) naruszają prawa skarżących, ponieważ stwierdzają nabycie własności tych działek przez Skarb Państwa-Nadleśnictwo P.. Skarżący nie byli uczestnikami postępowań I Ns 908/00 i I Ns 910/00 Sądu Rejonowego w Łasku. Z tego względu mogą żądać wznowienia postępowań w w/w zakresie.

Zgodnie z art. 172 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu przed dniem 1 października 1990 roku posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dziesięciu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze. Po upływie lat dwudziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Z dniem 1 października 1990 roku na podstawie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny przedłużono terminy zasiedzenia odpowiednio do dwudziestu i trzydziestu lat.

Posiadaczem samoistnym nieruchomości jest ten, kto faktycznie włada nieruchomością jak właściciel (art. 336 k.c.), tj. w pełnym zakresie (korzystanie z rzeczy i pobieranie z niej pożytków) z wyłączeniem innych osób. Stan samoistnego posiadania powinien zostać zmanifestowany na zewnątrz, tak aby osoby postronne, w szczególności inne osoby uprawnione do współposiadania rzeczy, ewentualnie osoby roszczone sobie prawo do posiadania rzeczy, mogły zaobserwować wykonywanie uprawnień właścicielskich przez samoistnego posiadacza.

Ponieważ Skarb Państwa-Nadleśnictwo P. posiada samoistnie przedmiotowe działki nieprzerwanie od ponad 69 lat, Sąd po ponownym rozpoznaniu sprawy uznał, że postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 14 maja 2001 roku w sprawie I Ns 910/00 w części dotyczącej działek nr (...) i z dnia 9 marca 2001 roku w sprawie I Ns 908/00 w części dotyczącej działki nr (...) stwierdzają nabycie przez zasiedzenie własności przedmiotowych działek na rzecz Skarbu Państwa-Nadleśnictwa P. zgodnie z prawem. Z tego względu na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. w związku z art. 524 § 2 zdanie ostatnie k.p.c. skargi o wznowienie postępowań oddalono.

Na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. zasądzono solidarnie od skarżących, których skargi zostały oddalone, na rzecz uczestnika Skarbu Państwa-Nadleśnictwa P. zwrot kosztów zastępstwa prawnego.

Apelację złożyli skarżący S. M. i W. K. (1).

Zarzucili obrazę prawa materialnego, tj. art. 172 k.c. w zw. z art. 336 k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię i błędne zastosowanie, prowadzące do wniosku, iż Skarb Państwa władał przedmiotowymi w sprawie nieruchomościami jak posiadacz samoistny, art. 175 k.c. w zw. z art. 121 pkt 4 k.c. oraz art. 227 pkt 4 kodeksu zobowiązań i art. 109 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 1950 roku - Przepisy ogólne prawa cywilnego poprzez zaniechanie zastosowania zawieszenia biegu zasiedzenia, w sytuacji gdy z powodu siły wyższej uczestnicy postępowania nie mogli przed sądem dochodzić roszczeń, wynikających z ich praw właścicielskich. Ponadto skarżący zarzucili naruszenie przepisów postępowania: poprzez dokonanie nieprawidłowego ustalenia, że władztwo Skarbu Państwa nad lasami, stanowiącymi własność poprzedników prawnych skarżących, miało charakter posiadania samoistnego, w rozumieniu przepisów prawa cywilnego, art. 328 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie odniesienia się Sądu w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia do zarzutów zawieszenia biegu zasiedzenia, zgłaszanych przez uczestników postępowania w toku sprawy.

Podnosząc powyższe, skarżący domagali się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez: uwzględnienie skarg o wznowienie postępowań w sprawach I Ns 910/00 oraz I Ns 908/00 Sądu Rejonowego w Łasku w zakresie zakreślonym w skargach oraz oddalenie wniosków Skarbu Państwa o zasiedzenie, ponadto orzeczenie o kosztach postępowania za obie instancje, stosownie do ostatecznego wyniku skargi o wznowienie.

W uzasadnieniu skarżący wskazali, że Sąd Rejonowy nieprawidłowo wywiódł, że władanie Skarbu Państwa przedmiotowymi w sprawie lasami nosiło cechy posiadania samoistnego. Mianowicie we wnioskach o zasiedzenie Skarb Państwa powoływał się nie na władanie rzeczą jak właściciel, a na sprawowanie długotrwałego zarządu nieruchomościami (od 1947 roku), natomiast zarząd cudzą rzeczą nie może prowadzić do zasiedzenia, albowiem zarządca nie jest w ogóle posiadaczem, a jedynie dzierżycielem.

Skarb Państwa miał, a jeśli nie - to przy dochowaniu elementarnej staranności - powinien posiadać wiedzę, że przedmiotowe grunty nie podlegały przepisom dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 roku o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa z uwagi na zbyt mały obszar. Znaczy to, że „animus” Skarbu Państwa skierowany był na władanie rzeczą za kogoś innego.

Sąd Rejonowy w oparciu o przeprowadzone dowody, doszedł do wniosku, że Nadleśnictwo P. prowadziło na terenie nieruchomości, należących do poprzedników prawnych uczestników postępowania, gospodarkę leśną i z tej okoliczności wywiódł posiadanie „jak właściciel”.

Jest to pogląd zasadniczo wadliwy, albowiem gospodarkę leśną może prowadzić tak posiadacz samoistny, jak i posiadacz zależny bądź dzierżyciel.

Dalej skarżący wskazał, że w niniejszej sprawie rozważenie czy doszło do posiadania samoistnego Skarbu Państwa w ramach imperium, nie mogło nie uwzględniać okoliczności w jakich Skarb Państwa wszedł we władanie objętych sporem nieruchomości. Nastąpiło to bowiem bez podstawy prawnej, na skutek działań Państwa o charakterze władcym, nie znajdujących oparcia w ówczesnie obowiązujących normach prawnych.

Następnie apelujący podniósł, że Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił również zarzutów skarżących, dotyczących zawieszenia biegu zasiedzenia Skarbu Państwa.

Konsekwencją odpowiedniego stosowania do biegu zasiedzenia przepisów o przedawnieniu roszczeń jest w szczególności możliwość odpowiedniego stosowania do biegu zasiedzenia przepisów prawa cywilnego, stanowiących, że bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu względem wszelkich roszczeń, gdy z powodu zawieszenia wymiaru sprawiedliwości albo siły wyższej nie można ich dochodzić, przed sądami polskimi.

Zdaniem Sądu Najwyższego jako porównywalną ze stanem siły wyższej (stanem zawieszenia wymiaru sprawiedliwości) należy uznać sytuację, w której na skutek niezależnych od właściciela uwarunkowań politycznych, o powszechnym zasięgu oddziaływania, nie mógł on dochodzić skutecznie swych roszczeń. W uchwale Izby Cywilnej z dnia 27 października 2007 roku w sprawie III UP 30/07 Sąd Najwyższy podniósł, że skoro w kodeksie cywilnym zrezygnowano z konstrukcji „zawieszenia wymiaru sprawiedliwości”, jako samodzielnie określonego stanu powodującego zawieszenie biegu przedawnienia, to należy przyjąć, iż takie zawieszenie jest uzasadnione wtedy, gdy z powodu siły wyższej uprawniony nie może dochodzić roszczeń przed sądem lub innym organem. Zaistnienie stanu siły wyższej w omawianej sytuacji nie może więc być utożsamiane wyłącznie ze stanem niefunkcjonowania - z przyczyn obiektywnych - wymiaru sprawiedliwości. Chodzi tu o akty władzy publicznej, które mogą być uznane za zdarzenia oceniane w kategoriach siły wyższej. Nie można bowiem zaprzeczyć, że faktyczne pozbawienie obywatela prawa do sądu w sprawach majątkowych narusza minimalne wymagania, którym powinno odpowiadać państwo prawne.

W omawianej uchwale Sąd Najwyższy wyraźnie jednak zastrzegł, że przeszkoda uniemożliwiająca rozpoczęcie lub powodująca zawieszenie biegu zasiedzenia powinna mieć charakter obiektywny w tym znaczeniu, iż chwilę jej powstania i ustania określają obiektywne okoliczności, niezależnie od zachowania się osoby, którą przeszkoda dotknęła. Wskazał, iż ocena w tym przedmiocie musi być pozostawiona sądowi orzekającemu w konkretnej sprawie. (także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2014 roku w sprawie III CSK 42/14).

W tej mierze Sąd Rejonowy pominął zeznania W. K. (1), G. Ł., J. Ł. oraz dowody z dokumentów (korespondencja I. W. z 1991 roku) wskazujące, że podejmowali działania w celu ustalenia stanu prawnego w celu odzyskania nieruchomości.

Odpowiedzi uzyskiwane ze strony Skarbu Państwa twierdzące, iż lasy zostały przejęte na własność społeczną aktami nacjonalizacyjnymi czyniły niecelowym podejmowanie dalszych akcji windykacyjnych. Własność państwowa podlegała bowiem w ustroju „socjalistycznym” szczególnej ochronie.

Skarb Państwa, zarzucając zatem bierność skarżących pomija, iż zaniechania właścicieli następowały na skutek podawania przez Nadleśnictwo P. błędnych informacji co do sposobu przejęcia we władanie przedmiotowych nieruchomości. Zupełnie inna byłaby postawa właścicieli, gdyby Skarb Państwa udzielił im, zgodnej z prawem odpowiedzi, wskazującej na brak tytułu prawnego do władania cudzymi lasami.

Nie uwzględnienie przez Sąd Rejonowy powyższych racji doprowadziło do udzielenia ochrony interesowi prawnemu Skarbowi Państwa, w sytuacji, gdy: Skarb Państwa przejął we władanie nieruchomości J. M. i A. Ł. bez podstawy prawnej; Skarb Państwa udzielał następcom prawnym właścicieli nieprawdziwych informacji, co do tytułu, na podstawie którego przejął te nieruchomości we władanie, Skarb Państwa w postępowaniu sądowym o zasiedzenie zaniechał podania właścicieli, przeciwko którym biegło zasiedzenie, uniemożliwiając udział w sprawie ich następcom prawnym.

W odpowiedzi na apelację – po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska – Skarb Państwa wskazywał, że skargi o wznowienie winny być w pierwszym rzędzie odrzucone, z uwagi na niezachowanie terminu do ich wniesienia, a w braku uznania podstaw dla takiej decyzji – wnioskował o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja jest uzasadniona.

W pierwszym rzędzie – w kontekście stanowiska Skarbu Państwa domagającego się odrzucenia skarg z uwagi na niezachowanie terminu do ich wniesienia – wskazać należy, że w aktualnym etapie postępowania taki zarzut musi być uznany jako bezskuteczny. Mianowicie, okoliczność niezachowania terminu do wniesienia skarg podnoszona była przez Skarb Państwa w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Sąd Rejonowy nie uznał tych racji – nie wydał rozstrzygnięcia o odrzuceniu skargi. Sąd pierwszej instancji – uznając dopuszczalność skargi, także w zakresie zachowania terminu do jej wniesienia – przeprowadził następnie postępowanie merytoryczne i rozpoznał sprawę na nowo. Sąd rejonowy nie znalazł podstaw dla zmiany rozstrzygnięć o zasiedzenie i skargi oddalił. Apelację od orzeczenia o oddaleniu skarg wnieśli wnioskujący o wznowienie postępowań o zasiedzenie, natomiast Skarb Państwa podjętego rozstrzygnięcia nie zaskarżył. W takiej sytuacji procesowej, przedmiotem ocen na obecnym etapie postępowania – w braku zaskarżenia przez Skarb Państwa – nie może być już kwestia zachowania, czy też nie, terminu do wniesienia skargi. W tym zakresie sprawa została przesądzona. W braku zaskarżenia przez Skarb Państwa, kognicja sądu odwoławczego w postępowaniu wywołanym apelacją skarżących może dotyczyć jedynie kwestii objętych zarzutami w granicach zaskarżenia. Te zaś wyznaczają zakres ocen merytorycznych skarg, a nie kwestie badania zachowania terminu do wniesienia skarg.

Zresztą, nawet gdyby uznać inaczej, do czego w ocenie sądu nie ma podstaw, to także brak byłoby wystarczających wskazań do odrzucenia skarg. Mianowicie, w odniesieniu do zarzutu Skarbu Państwa opartego na wskazaniu, że w okolicznościach jak w niniejszej sprawie decydujące znaczenie miał stan wiedzy o sprawach o zasiedzenie poprzedników prawnych skarżących, a w tym aspekcie brak jest uprawdopodobnienia, że poprzednicy prawni nie mieli wiedzy o toczących się postępowaniach o zasiedzenie i wydaniu orzeczeń, to zważyć należy, że takie uprawdopodobnienie musiałoby dotyczyć faktu negatywnego, co z istoty nie jest możliwe do przeprowadzenia. Ponadto – czego Skarb Państwa nigdy w niniejszym postępowaniu nie kwestionował – pierwsza informacja o wiedzy następców prawnych właścicieli J. M. i A. Ł. o przeprowadzonych bez ich udziału sprawach o zasiedzenie – została udokumentowana w piśmie z dnia 25 października 2013 roku. Tymczasem poprzednik prawny skarżącego S. H. M. zmarł w dniu 16 stycznia 1991 roku, natomiast poprzednik prawny skarżącego W. Z. K. zmarła w dniu 28 lipca 2002 roku – poprzednicy ci zmarli więc na długo przed datą 25 października 2013 roku. Zatem, przyjmując datę 25

października 2013 roku jako datę ujawnienia w ogóle, że toczyły się sprawy o zasiedzenie, poprzednicy ci nie mogli w ogóle dowiedzieć się o tym. Co się natomiast tyczy kwestionowania daty powzięcia wiedzy o sprawach o zasiedzenie i podjętych postanowieniach przez skarżącego W. K. (1), to sam fakt, że jego brat taką wiedzę miał wcześniej, także niczego nie przesądza i nie jest to okoliczność wystarczająca dla przyjęcia prezentowanego w tej kwestii stanowiska Skarbu Państwa. Zresztą, poza wszystkim, zachowują aktualność wywody jak na wstępie.

W odniesieniu do meritum apelacji i podniesionych w niej zarzutów – bez potrzeby rozważań szczegółowych – w zakresie istotnym dla jej rozstrzygnięcia wskazać należy, co następuje.

Niewątpliwie działki (...), których dotyczą skargi zostały objęte we władztwo przez Skarb Państwa w związku z nacjonalizacją w trybie dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 12 grudnia 1944 roku o przejściu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa. Jednocześnie – zważywszy treść regulacji tego dekretu – przejście tych działek nastąpiło bez podstawy prawnej. Nie może bowiem podlegać kwestii, że na własność Skarbu Państwa przechodziły lasy i grunty leśne o obszarze ponad 25 ha stanowiące własność lub współwłasność osób fizycznych i prawnych – art. 1 (1). Tymczasem O. M. objęta księgą hipoteczną Rep. H.. Nr(...) zawierająca obszar 41 ha i 6 300 m kw. na mocy aktu działowego z dnia 11 marca 1939 roku została podzielona prawnie na dwie osobne „nieruchomości”, z których żadna przez przekraczała 25 ha. Mianowicie J. M. nabył własność 20 ha 8 150 m kw. i taką samą własność nabyła A. Ł.. Ponadto, jak stanowił przepis art. 1 (3) b), przejście na własność Skarbu Państwa nie dotyczyło lasów i gruntów leśnych podzielonych prawnie lub faktycznie przed dniem 1 września 1939 roku na parcele nie większe niż 25 ha, a stanowiących własność osób fizycznych.

Jak ustalił to sąd rejonowy, posiadanie Skarbu Państwa odnośnie tych gruntów zostało udokumentowane począwszy od 1 października 1947 roku. Niezależnie od ocen spornej w sprawie kwestii charakteru posiadania Skarbu Państwa – czy miało charakter samoistny, przez co mogło prowadzić do zasiedzenia, czy też takiego charakteru nie miało, to w ocenie sądu okręgowego orzeczenia o zasiedzeniu podjęte w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 nie miały podstaw prawnych z uwagi na niespełnienie drugiej przesłanki warunkującej nabycie przez zasiedzenia, mianowicie – z uwagi na brak upływu do chwili orzekania przez sąd w sprawach jak wyżej, okresu posiadania. W tym zakresie należy uznać zasadę zarzutu apelacji.

Natomiast co się tyczy zarzutu o nieuprawnionym przyjęciu samoistnego posiadania, to w tym zakresie apelacja nie ma wystarczających podstaw. Mianowicie, posiadaczem samoistnym jest ten, kto włada faktycznie rzeczą jak właściciel. Niewątpliwie Skarb Państwa w stosunku do przedmiotowych działek korzystał w taki sposób, w jaki mogą to czynić osoby, którym przysługuje do rzeczy prawo własności. Używał rzeczy, pobierał z niej korzyści. Zakres takiego korzystania odpowiadał faktycznie uprawnieniom właścicielskim. W zakresie woli władania dla siebie także zważyć należy, że Skarb Państwa podejmował czynności jak wobec własnej rzeczy. Brak jest jakichkolwiek wskazań, że wykonywał takie władztwo w imieniu kogo innego i dla kogo innego. W odniesieniu do zarzutu, że we wnioskach o zasiedzenie powoływał się na sprawowanie długotrwałego zarządu, to okoliczność ta nie polega na prawdzie. Mianowicie wskazywał, że działki wykazywane są w rejestrze gruntów jako własność Skarbu Państwa, „a jako zarządcę trwałego wskazuje się Nadleśnictwo P.” oraz „Z dokumentów Nadleśnictwa P. wynika, że przedmiotowe nieruchomości od 1947 roku zostały objęte planami urzędzeniowymi Nadleśnictwa P. i pozostają nadal w trwałym zarządzie Lasów Państwowych”. Zatem informacje dotyczące zarządu odnosiły się nie do wnioskodawcy Skarbu Państwa, ale do jednostki organizacyjnej tego podmiotu – Lasy Państwowe Nadleśnictwo P.. Tak samo wynikało to z zapisów w rejestrach gruntów. Natomiast okoliczności, w których doszło do objęcia nieruchomości we władanie nie mają prawnego znaczenia dla oceny charakteru posiadania, mają jedynie znaczenie dla oceny dobrej lub złej wiary.

W odniesieniu do zarzutu co do biegu zasiedzenia, to do takiego biegu stosuje się odpowiednio przepisy o przedawnieniu roszczeń, a to na podstawie art. 175 k.c., w tym więc także instytucję zawieszenia biegu przedawnienia.

Wskazać w tym miejscu trzeba, że Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 26 października 2007 roku w sprawie III CZP 30/07 wskazał, że władanie cudzą nieruchomością przez Skarb Państwa, uzyskane w ramach sprawowania władztwa publicznego, może być posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia. Zasiedzenie

jednak nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości (art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175 k.c.) – OSNC 2008/5/43.

W uzasadnieniu takiego stanowiska Sąd Najwyższy podniósł, że zastosowanie przepisu art. 121 pkt 4 k.c. w zw. z art. 175 k.c. uzasadnione jest w razie ustalenia, że osoba uprawniona do skutecznego dochodzenia roszczenia o wydanie nieruchomości rzeczywiście była tej możliwości pozbawiona. Konieczne jest wykazanie, że w ówczesnych warunkach ustrojowych i w stanie prawnym wówczas obowiązującym skuteczne dochodzenie roszczenia nie było możliwe bądź ze względu na niedostępność środków prawnych, które pozwoliłyby podważyć wadliwe akty władzy publicznej, bądź ze względu na to, że powszechna praktyka stosowania obowiązujących wówczas przepisów – obiektywnie biorąc – nie stwarzała realnych szans uzyskania korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia.

Taki obiektywnie istniejący stan rzeczy uniemożliwiający właścicielom skuteczne dochodzenie swych praw wynikał z ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17, poz. 71). Mianowicie, zgodnie z przepisem art. 9 nieruchomości rolne i leśne, objęte we władanie Państwa do dnia wejścia w życie ustawy (6 kwietnia 1958 roku), przejmują się na własność Państwa bez względu na ich obszar, jeżeli znajdują się one nadal we władaniu Państwa lub zostały przekazane przez Państwo w użytkowanie innym osobom fizycznym lub prawnym. Dalej, jak stanowił przepis ust. 3, o przejęciu nieruchomości rolnych na własność Skarbu Państwa orzekał organ administracji rolnej prezydium powiatowej rady narodowej, a o przejęciu nieruchomości leśnych – rejon lasów państwowych. Zgodnie z przepisem ust. 4 postępowanie sądowe o przywrócenie posiadania lub wydanie nieruchomości jak wyżej, podlega umorzeniu, a nie wykonane tytuły egzekucyjne zasądzające te roszczenia są pozbawione skutków prawnych.

Wystąpienie przez właścicieli nieruchomości pozostających we władaniu Państwa w okresie obowiązywania ustawy z dnia 12 grudnia 1958 roku jak wyżej z powództwem o wydanie nieruchomości „niechybnie prowadziły do przejęcia nieruchomości na własność Skarbu Państwa”. Wymienione przepisy stanowiły zatem przeszkodę w dochodzeniu roszczeń przez właścicieli nieruchomości znajdujących się w posiadaniu Skarbu Państwa, co uzasadnia zastosowanie art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175 k.c. – tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 22 lutego 2012 roku w sprawie IV CSK 286/11. Taki stan pozbawienia prawnej i skutecznej możliwości dochodzenia przez właścicieli zwrotu nieruchomości istniał aż do czasu uchylenia ustawy z dnia 12 grudnia 1958 roku jak wyżej, tj. do dnia 1 stycznia 1992 roku. Ustawa a dnia 12 grudnia 1958 roku o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu... została uchylona przez art. 58 ustawy z dnia 19 października 1991 roku o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1991 roku, Nr 107, poz. 464 ze zm.).

Pozbawienie właściciela realnej możliwości dochodzenia roszczeń, poprzez które mógłby on odzyskać posiadanie stanowiącej jego własność nieruchomości należy kwalifikować jako siłę wyższą – okoliczność zewnętrzna, której nie mógł zapobiec i której nie mógł się przeciwstawić.

Odnosząc powyższe do okoliczności niniejszej sprawy wskazać trzeba, że orzeczenia o zasiedzeniu podjęte w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 nie miały podstawy, a to z uwagi na brak upływu wystarczającego czasu posiadania, niezależnie od tego czy posiadanie kwalifikować jako posiadanie w dobrej czy złej wierze i niezależnie od tego jaka ostatecznie data byłaby przyjęta jako początkowa data wyznaczająca objęcie w posiadanie – 12 kwietnia 1946 roku – „protokół jednostronnego przejęcia obszarów leśnych”, 13 sierpnia 1946 roku – „protokół zdawczo odbiorczy” czy 1 października 1947 roku – data mapy drzewostanu, w której uwzględniono przedmiotowe lasy (jak wskazano powyżej, sąd pierwszej instancji przyjął tę ostatnią datę, uznając, że nie wykazano, że przedmiotowe działki objęte były protokołami jak wyżej).

Istotą zawieszenia okresu zasiedzenia jest to, że czasu objętego okolicznością stanowiącą o zawieszeniu nie wlicza się do okresu zasiedzenia. W efekcie wystąpienia takiej okoliczności zasiedzenie nastąpi później niż by to wynikało z przepisów ogólnych. Jeśli taka okoliczność istnieje w chwili gdy bieg zasiedzenia powinien się rozpocząć, to rozpoczęcie zostaje oddalone w czasie aż do ustania tej okoliczności. Jeżeli natomiast taka okoliczność wystąpi już w

trakcie biegu terminu, to następuje rzeczywiste zawieszenie biegu; dla ustalenia upływu terminu przedawnienia należy zsumować czas, jaki minął do chwili wystąpienia okoliczności zawieszającej (zawieszenie nie niweczy skutku upływu czasu) i czas po jej ustąpieniu – za Małgorzatą Szafnicką-Pyziak. Komentarz do art. 121 kodeksu cywilnego – Lex.

W niniejszych sprawach o zasiedzenie posiadanie Skarbu Państwa obejmowało także okres przed wejściem w życie ustawy z dnia 12 marca 1958 roku – przyjmując za sądem pierwszej instancji – od 1 października 1947 roku. Do dnia 6 kwietnia 1958 roku zasiedzenie biegło przez 10 lat 6 miesięcy i 6 dni. Następnie przez okres od 6 kwietnia 1958 roku do 30 września 1992 roku występował okres zawieszenia biegu zasiedzenia. Dalej zasiedzenie zaczęło biec w dniu 1 października 1992 roku. Sąd Rejonowy w sprawie Ns 908/00 (dotyczącej m.in. działki (...)) podjął rozstrzygnięcie w dniu 9 marca 2001 roku, natomiast w sprawie I Ns 910/00 (dotyczącej m.in. działek (...)) podjął rozstrzygnięcie w dniu 14 maja 2001 roku. W tych datach termin zasiedzenia jeszcze nie upłynął – nawet gdyby przyjąć posiadanie w dobrej wierze, co w sprawie nie zostało w żadnym razie wykazane (sąd rejonowy w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 orzekał przyjmując posiadanie w złej wierze). W grę wchodzi zatem 30. letni termin zasiedzenia. Na złą wiarę posiadacza wskazują przede wszystkim okoliczności, w których doszło do objęcia nieruchomości we władanie. Mianowicie zła wiara zachodzi wtedy gdy, gdy określony podmiot wie lub ma świadomość o nieistnieniu określonego prawa, stosunku prawnego lub sytuacji prawnej albo też nie wie, jednakże należy uznać, że wiedziałby, gdyby w konkretnych okolicznościach postępował z należytą starannością. Skarb Państwa, przejmując przedmiotowe nieruchomości, co najmniej powinien był dochować należytej staranności w zbadaniu wszelkich przesłanek pozytywnych i negatywnych, określonych w przepisach art. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1944 roku o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa, a decydujących o możliwości przejęcia z mocy prawa własności na rzecz Skarbu Państwa lasów i gruntów leśnych. Z zaniechania dochowania aktów staranności Skarb Państwa nie może wywodzić korzystnych dla siebie skutków prawnych. Skarb Państwa – co wynika z zapisów Planu gospodarczego prowizorycznego urządzenia Nadleśnictwa Państwowego P. na okres (...) - (...) (załącznik – teczka), inwentaryzując kompleksy leśne, wskazywał na powierzchnie niewyjaśnione – np. enklawa powstała wskutek rozparcelowania części lasu o powierzchni 305,39 ha, należąca do różnych właścicieli. Powyższe świadczy nawet o tym, że Skarb Państwa miał świadomość, że w zakresie swojego władztwa posiadał również grunty nie objęte dekretem z dnia 12 grudnia 1944 roku; tak samo powyższe wynika również w protokołu jednostronnego przejęcia obszarów leśnych z dnia 12 kwietnia 1946 roku

Z tych względów, uznając zasadność zarzutu apelacji w zakresie odnoszącym się do zawieszenia biegu zasiedzenia, zaskarżone postanowienie sądu pierwszej instancji oddalające skargi o wznowienie postępowania w sprawach I Ns 908/00 i I Ns 910/00 należało zmienić; także w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, o czym orzeczono na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 386 § 1 k.p.c. Mianowicie, w wyniku uwzględnienia skarg o wznowienie należało zmienić rozstrzygnięcia w sprawach jak wyżej i oddalić wnioski Skarbu Państwa o zasiedzenie działek objętych Rep. hip. nr 908, o czym rozstrzygnięto jak w punkcie I. 1 i 2 postanowienia – zgodnie ze wskazaniem powierzchniowym dopuszczanej w tym celu w postępowaniu odwoławczym opinii biegłego geodety.

Z uwagi na sprzeczność interesów wnoszących skargi o wznowienie oraz Skarbu Państwa wobec uwzględnienia skarg, Skarb Państwa na zasadzie art. 520 § 3 k.p.c. winien zwrócić skarżącym koszty postępowania przed sądem pierwszej instancji – o czym orzeczono w punkcie I. 4. Koszty te stanowią zwrot kosztów sądowych – opłaty od skargi w łącznej kwocie 4 000 zł (2 × 2 000 zł) oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 1 800 zł – na podstawie § 8 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku, poz. 461 ze zm.), stosownie do wskazanej w sprawie I Ns 340/15 na rozprawie w dniu 1 kwietnia 2015 roku wartości przedmiotu sprawy.

Również o kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w oparciu o przepis art. 520 § 3 k.p.c. – z uzasadnieniem jak wyżej. Na kwotę kosztów tego postępowania poniesionych przez skarżących składają się: opłata od apelacji w wysokości 2 000 zł oraz koszty zastępstwa adwokackiego w wysokości 1 800 zł – stosownie do przepisu § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015

roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015.1800) – w wersji pierwotnej, tj. przed zmiany dokonanej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku - Dz. U. 2016.1668.

Skarb Państwa obciążają również nieuiszczone koszty sądowe – zwrot wyłożonych wydatków na opinie biegłego geodety – na zasadzie przepisu art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 530 § 3 k.p.c. w zw. z art. 94 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.